

БЪЛГАРИЯ КАТО ПОСРЕДНИК МЕЖДУ РУСИЯ И ЕС – ЕДНО Е ДА ИСКАШ, ДРУГО Е ДА МОЖЕШ...

ДОЦ. МИРЕЛА ВЕЛЕВА

3 април 2018г.

...ала тия работи не стават тъй: едно е да ти се иска, друго е – да можеш, а пък трето и четвърто да го направиш.

Н. Хайтов, *Мъжки времена*

Отношенията Русия-ЕС достигнаха до най-ниската точка в своята история в следствие от нападението в Солзбъри с бойно отровно

вещество на бивш руски двоен агент и дъщеря му. В обща декларация на външните им министри от 19 март, страните от ЕС, категорично осъдиха този враждебен акт и застанаха зад Великобритания заявявайки „безусловна солидарност с Обединеното кралство и подкрепа, включително на усилията на Великобритания да изправи отговорните за това престъпление пред правосъдието“. В следващите дни повечето от страните членки предприеха и собствени национални мерки като реакция по случая „Скрипал“ чрез експулсиране на различен брой руски дипломати.

При тази ситуация някои български политици и на най-високи държавни постове си позволяват да препоръчват България да поеме ролята на посредник. Възможността за поемане на такава роля е аргументирана с безпроблемно влизане в диалог с Русия, което не е така при западните политици и дипломати, а пък при нас е просто „даденост“, както заяви българския вицепрезидент на 30 март 2018г.

Адекватността на претенцията за възможност българската страна да играе ролята на посредник обаче, е базирана на поне три не безпроблемни предварителни допускания. Първо – реакциите на дипломатическата криза на Русия и/или ЕС обуславят търсенето на посредничество веднага. Казано с други думи, поне една от двете страни е демонстрирала желание за инициране

на конструктивен диалог помежду им към настоящия момент. Второ, специалните отношения на страна на ЕС с трета страна, която при това е много влиятелна в глобален план, са интерпретирани в положителен смисъл от останалите членки. Трето, тези „специални отношения“ са от такова естество, че дават достатъчно доказателства за наличие на способност на тази страна – в случая България - да играе ролята на посредник в отношенията Русия-ЕС.

Развитието на международната криза в момента върви по-скоро в обратна на търсенето на диалог и посредничество посока. Продължава процес на експулсиране и отзоваване на висши дипломати от ЕС и повечето от страните членки. В същото време освен огледални ответни реакции – експулсиране на западни дипломати – Русия обвини Великобритания в „провокативни действия“, а на 30-ти март разпространи информация, че е провела военен тренировъчен полет (за пръв път след разпадането на СССР) през северния полюс до бреговете на Северна Америка. Тази ситуация не дава достатъчно аргументи за наличие на желание за диалог, в която и да било от двете страни.

От друга страна, дори и при наличие на взаимно търсене на диалог, специалните отношения между държава членка и трета страна, с голямо влияние в международните отношения, не са непременно атестат за надеждно партньорство и съответно посредничество в рамките на ЕС. Зрелищният отказ на британската молба за членство в Европейската икономическа общност

през 1963г., има за основен аргумент именно специалните отношения между Обединеното кралство и САЩ. Тогава френският президент Де Гол заявява, че заради силната си стратегическа зависимост от Вашингтон, Британия ще играе ролята на американски „троянски кон“, чиято цел е да разстрои европейската интеграция. Факт е, че останалите държави, членуващи в Общността се възмущават от френското вето, но това възмущение е продиктувано не от съдържанието му, а от неговата форма – едностранно френско решение. В по-новата история на ЕС близките връзки на Полша със САЩ са разглеждани като потенциален риск за интегритета на външната политика на Съюза. Тази обвързаност с Вашингтон е важен, макар и далеч не единствен аргумент за затрудненията във взаимодействието между Варшава и Брюксел по време на предприсъединителната подготовка на Полша. Нещо повече, в някои от страните-членки на Общността, особено във Франция, съществува сериозна тревога, че не само Полша, но и останалите присъединяващи се държави са твърде зависими от американците и могат да действат като „троянски кон“ на САЩ в рамките на ЕС. И то при положение, че и в двата случая САЩ са стратегически съюзници на страните в Съюза, докато ситуацията с Русия не е такава, а напротив – към момента тя е окачествена като враждебна на Съюза страна, която провежда целенасочена агресивна политика за подкопаване на единството на ЕС.

Казано с други думи, в исторически план на специалните отношения със САЩ се е гледало като на неблагоприятна зависимост. А

българският случай представлява илюстративен пример за такава зависимост, която е логичен резултат от систематично и постоянстващо следвана в продължение на няколко века руска политика. В настоящия момент тази зависимост е едновременно икономическа, политическа, стратегическа и най-вече менталитетна. Именно спрямо последната, специалните особено близки българо-руски отношения (на зависимост) са „даденост“, която по традиция има силата на природен закон. Както пише един от строителите на съвременна България П. Каравелов – *„Има истини толкова очевидни, че те трябва да се подразумеват сами по себе си – лете е топло, зиме студено, слънцето свети денем, а луната нощем, българите трябва да са вечно признателни на русите, русите са естествени покровители на България.“* По времето на комунизма българо-съветската дружба беше „като слънцето и въздуха за всяко живо същество“. А след отхвърлянето на комунистическата власт българо-руските връзки продължават да са от „жизнено“ значение за България за немалка част от българските политици. Тази природно неизбежна българо-руска привързаност беше недвусмислено демонстрирана при посещението на руския патриарх на змарт тази година, когато българският вицепрезидент го посрещна ритуално с проскинеза (нисък поклон и целуване на крайници с цел приветстване на висш сановник), а в последствие, и съвсем логично, патриархът изнесе назидателна сказка на българския президент относно дължимите стандарти на формулиране и демонстриране на българската признателност спрямо Русия.

В тази ситуация, претенцията за изпълнение на посредническа роля не изглежда особено адекватна. Нейната преждевременност и то с акцент върху българо-руската близост всъщност работи в обратна на желаната посока за посредническа роля, подчертавайки неспособността на българската страна да я поеме. Нещо повече, тази претенция може да има непредвидими негативни последствия за авторитета на българското председателство на Съвета на ЕС, което страната води в момента. Тя изостря вниманието към един традиционен български проблем, който именно защото е „традиционен“ няма как да е разпознат като проблем, така че да бъде преодолян. Междувременно обаче, вече се е превърнал и в проблем на ЕС, тъй като отвън е ясно видим – уязвимостта на България спрямо руско влияние („троянски кон на Русия в ЕС“) - и произтичащите от нея потенциални рискове за сигурността на Съюза.